

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Theologiæ Mysticæ, Seu Facilem & practicum modum
Exercitia Spiritualia S.P. Ignatii Loyolæ per octiduum faciendi - item
triduanam recollectionem fructosè instituendi complectens, Et
Sacerdotibus Præcipuè, aut de Sacerdotali Statu suscipiendo
deliberantibus accomodata, Una cum ...

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1680

Caput II. De præstantia Exercitiorum Spiritualium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48834)

rari potest, maximè si talis sit, qualem S. Ignatius requirit secretus scilicet, & ab omni concursu & aspectu hominum Familiarium præcipuè, remotus, unde tamen ipsi liberum securumque sit ad Sacrificium Missæ aut alia divina Officia audienda egredi. Ex tali enim secessione tres præcipuas utilitates hauriri, idem S. Pater annot. 20. affirmat. 1. Quòd exclusis Amicis & negotijs minùs rectè ordinatis ad DEI cultum, gratiam apud DEVM majorem mereatur. 2. Quòd mens magis collecta, & ad solam DEI obsequium, salutisque propriæ negotium expediendum multò magis expedita maneat. 3. Quòd, quantò magis se homo segregat à Mundo, tantò propius ad DEVM accedat, capaciòrque fiat ad bonitatibus divinæ dona suscipienda.

CAPUT II.

DE PRÆSTANTIA EXERCITIORUM
SPIRITUALIVM.

Duplici modo potest cognosci præstantia alicujus rei: intrinsecis scilicet perfectionibus seu prædicatis; & extrinsecis testimonijs: ex utroque autem hoc titulo singularem Exercitijs Spiritualibus excellentiam convenire ex sequentibus patebit.

TITULUS I.

DE PRÆSTANTIA EXERCITIORUM EX INTRINSECIS PRÆDICATIS.

Innumera quidem prædicata enumerari possent ad dignam de Exercitijs Spiritualibus æstimationem ingenerandam, sed pleraque meritò ad tria revocari possunt, ad necessitatem scilicet, utilitatem, & jucunditatem eorundem; hæc enim quantò majora in illis reperiri demonstrabitur, tantò major quoque de illis æstimatio concipietur.

§. I.

De Necessitate Exercitiorum Spiritualium.

Tria plerumque capita Homini cuique necessaria existimantur, ut finem, ad quem à DEO conditus est, felicitatem consequatur.

consequi queat. Primum est *Cognitio sui*, quæ in eo consistit, ut & finem, propter quem creatus est; & media, quæ ab eodem ad finem hunc consequendum oblata sunt, bene cognoscat, & quæ passiones vel inclinationes ipsum à fine hoc consequendo abducere moliantur, aut per quæ peccata fortè omnino recesserit, clarè intelligat. Quæ quidem *Cognitio sui* quantopere necessaria sit cuivis Homini sapienter more suo ostendit S. Bernardus c. 3. de consid. dicens; *Noveris licet omnia mysteria, noveris sata terra, alta celi, profunda maris; site nescias, eris similis adificanti sine fundamento, ruinam, non structuram faciens. Quidquid extruxeris extra te, erit instar congesti pulveris ventis obnoxium. Non ergo sapiens, qui sibi non est; Sapiens sibi sapiens erit, & bibet de fonte putei sui primus ipse.* Unde meritò alibi Personam DEI introducens sic loquitur: *O Homo, si te videres, tibi displicereres, & mihi placeres: sed quia te non vides, tibi places, & mihi displices. Veniet tempus, cum nec mihi, nec tibi placebis; mihi, quia peccasti; tibi, quia ardebis.* Causam verò hujus necessitatis pulchrè ostendit Hugo l. 3. de anim. c. 6. dum supponens felicitatem & perfectionem Hominis in cognitione & amore DEI consistere, asserit ad hanc DEI cognitionem sine cognitione sui neminem posse pervenire; *frustra enim, inquit, cordis Oculum erigit ad videndum DEVM, qui novum idoneus est ad videndum seipsum. Prius enim est, ut cognoscas invisibilia Spiritus tui, quam possis esse idoneus ad cognoscendum invisibilia DEI. Et si non potes cognoscere te, non presumas apprehendere ea, quæ sunt supra te. Præcipuum & principale Speculum est ad videndum DEVM animus rationalis intuens seipsum.* Hinc meritò Ascetæ potissimam humanarum imperfectionum causam defectum considerationis esse contendunt, uti jam olim DEVS ipse per Prophetam Jeremiam c. 17. indicavit dicens: *Desolatione desolata est terra, quia nullus est, qui recogitet corde.* Et iterum per Isaiam c. 5. *Propterea captivus ductus est Populus meus, quia non habuit scientiam, quia Opus Domini non respexit, opera manuum eius non consideravit. Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque termino.* Nimirum Philisthæos imitatur Diabolus, qui Samsoni victo ante omnia oculos eruerunt, ut

robur

robur suum ob cæcitatem exercere non posset. Jam verò hanc sui cognitionem obtinendam optimum esse medium Exercitiorum Spiritualium sedulum usum, vel ex ipsa eundem Natura, actionibusque susceptis patet; ut enim aquis aut Speculo nemo imaginem suam videt, quando turbata aut obfoscata sunt; Secus verò si pura & limpida essent; ita animus quoque Hominis nunquam ad se cognoscendum magis idoneus est, quàm cum per secessum à negotiis & hominibus mentem liberam & tranquillam reddidit. Accedit quòd per ipsam etiam frequentiore conversatione cum Deo & Christo, qui est lux vera illuminans omnem Hominem, tantopius Lumen hauriatur ad perfectam sui cognitionem obtinendam, præ reliquis expertus est Rodericus Meneſius qui, cum Exercitiis Spiritualibus vacasset, terribilia se huiusmodi Spectra vidisse affirmabat; cumque rumor hic ad ipsius Regis aures pervenisset, ideòque iussus esset Rodericus e scribere, qualia fuissent Spectra, quæ in sacra sua solitudine spectasset, respondit is, se ipsum se, suaque peccata, maleque domitas passiones, quibus nulla magis horrenda Spectra intervenire possent, clarissimè fuisse intuitum.

Alterum ad Finem ultimum consequendum medium est *Status*, ad quem quisque à Sapientissima DEI Providentia vocatus est *Electio*; cum enim Adolescentiæ maxima in se imbecillitas consilii, plerumque id sibi quisque genus ætatis legendæ constituit, quod maximè ad amantem vitæ, adeòque impletur certo aliquo genere, cursuque vivendi antè, quam potuit, quid optimum sit, iudicare; unde cum S. Ignatius ex una parte perspiceret, quanti esset momenti certum aliquid quod vitæ genus maturo sibi consilio designare, ne infeliciter de eo deliberaretur, quod semel tantum statuendum est & in quo summa maximi omnium discriminis vertitur; et altera verò parte adverteret, ex vulgi iudicio vitam pleròque instituire, atque adeò, dum posteriores quasi per caliginem vestigia priorum premunt, à recto cursu aberrare, merito solertem adhibuit curam, ut quisque sic de vitæ summo constitueret, quemadmodum DEUM velle, sibi que summo expedire iudicaverit; quem in finem hæc Exercitia maxime censebat idonea, utpote in quibus & animus à noxis, que luminis divini illapsum impedire possent, purgatur: & ab

omni inclinatione quæ in unam potius, quàm aliàm partem inclinet; exiit: & idonea auxilia ad opus tanti momenti cum optato successu peragendum, per crebriorem orationem impetrantur, ut, quemadmodum os Domini interrogatum est antè, quàm certum vitæ genus electum est, ita responsum quoque ab eo salutare accipiat, & de salute sua spem bonam concipere queat, utpote qui eorum sit de numero, de quibus Christus Jo. 10. dixit: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.*

Tertium Medium ad finem ultimum consequendum est *Reformatio Statûs*; eùm enim Anima nostra ad imaginem DEI creata sit, facilè contingit, ut pulvere variarum Imperfectionum & Criminum fœdata, priorem pulchritudinem amittat, atque ad eò renovatione indigeat; hinc Apostolus tam sollicitè monet Ephesios c. 4. ut secundum pristinam conversationem deponant veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris, renovatur autem Spiritu mentis suæ, & induant novum Hominem, qui secundùm DEUM in justitia creatus est, & sanctitate veritatis. Ad hanc autem morum, vitæque reformationem aptissimum esse instrumentum Sacra, de quibus hic sermo est, Exercitia, testes sunt; inquit Author Imaginis Societatis, infiniti toto Orbe, qui ea non minori sua voluptate, quàm fructu sunt experti. Sed unus sit instar omnium Augustinus Carvajalius Augustiniani Ordinis Theologus, qui cum Bononiam à Pontifice missus esset ad D. Jacobum Cænobium in veterem disciplinam restituendam, non aliis id præfidiis facere aggressus est, quàm piis his Societatis comentationibus, quibus ipse cum per mensem se exercuisset, candidè testatus est, se, quamdiu in Religione vixisset, rationem aliquam, quâ rectè incederet, semper optasse, eamque nunc demum, cum in hæc S. Ignatii exercitia incidisset, invenisse. Quæ quidem ille avidissimè hausta, atque in intimum demissa pectus tanti fecit, ut in iis verè divinum aliquid inesse apertè diceret, eaque deinceps in alios tantò libentius derivavit, quanto dtutius quæsit, ipse, & seriùs invenit.

§. II.

De Utilitate Exercitiorum Spiritua-
lium.

I. Utilitatem horum Exercitiorum si accuratius perpendam, equidem non immeritò comparari posse videtur lignæ vitæ (de quo S. Joannes c. 22. Apoc. meminit) plantæ juxta fluvium aquæ vitæ (per quam Gratia divina rectè intelligitur) & fructus duodecim afferenti ; totidem enim ipsa primarios fructus afferunt, quorum quatuor ad viam Purgativam, totidem ad Illuminativam, & totidem denique ad unitivam spectant, uti ex eorum brevi enarratione patebit.

Primus Fructus.

Temporis fructuosa collocatio.

Primus ergo Fructus ad viam Purgativam pertinet & *Temporis*, quod his Exercitiis impendi solet, *fructuosa collocatio* : constat quippe quotidianâ experientiâ, eos qui Sacræ huic Asceti vacant, si unquam aliàs, hoc tempore maximè à Peccatis & Imperfectionibus, quibus alioquin obnoxij esse consueverunt, sollicitè abstinere, omnèsque actiones ad hunc finem præscribi solitas eo cum fervore, diligentia, atque perfectione peragere, ut sæpe vix materiam pro Confessione Sacramentali inveniant. Qui quidem Fructus quanti æstimandus sit, vel ex ipsius S. Ignatii testimonio patet; si enim iste, dum objicerent aliqui, frustaneos esse sumptus & laborem, qui ab ipso in ædificanda pro Meretricibus conversis domo sunt impensi, eò quòd ejusmodi Mulieres mox iterum ad vomitum revertantur; Sapienter respondit, si una ex ejusmodi Mulieribus vel unica nocte consueto fornicationis crimine abstineat, sat bene sibi totum, quem pro Domo hac extruenda assumpserat, laborem collocatum videri; quantò magis censerì bene impensum debet totum Octiduum, aut longius interdum tempus, quod Asceti Sacræ impenditur, & intra quod à tot peccatis & imperfectionibus abstinetur.

Secun-

Secundus Fructus.

Peccatorum conversio.

Secundus Fructus est *Peccatorum conversio* : qui fructus si ex ulla alia actione, ex hoc secessu merito sperari potest, utpote in quo omnia media ad ejusmodi conversionem proficua adhibentur ; hic enim Finis in primis, ad quem Homo, ceteræque Creaturæ conditi sunt, ob oculos ponitur, & quam turpe atque indignum sit, ab eodem aberrare, ostenditur ; hic pessimi peccati fructus, ex Angelorum, Primorum Parentum, aliorumque Hominum Sceleratorum pœna ob oculos ponuntur : hic mortis, judicii, atque Inferni horror, acerbitasque perpendenda traditur : hic radix commissorum peccatorum inquiritur, atque efficacia ad eandem excindendam remedia offeruntur : hic acerbissimi Christi servatoris Cruciatu, Injuriam, & probrosa mors menti objicitur, & ex amaritudine remedii morborum gravitas demonstratur ; ut adeo mirum non sit, tam admirandas nunquam Conversiones in his Exercitiis Spiritualibus contigisse. Sic enim in Imagine Societatis l. 3. refertur, Sacerdotem quemdam Scenicum, publicum Populi Offendiculum, cum in Sacram hanc Solitudinem sese recepisset, ita repente mutatum esse, ut injecto cervicibus fune, in suggestum ascenderit, & à frequentissima multitudine veniam petierit levitatis suæ, idque tam ardentem, ut ipsi Populo lacrymas excusserit, cui prius risus & cachinnos movere solitus erat : Sed & de Messanensi quodam Adolescente ibidem narratur, quod cum nec durissima quidem inter Mancipiorum fœces servitus eundem flectere potuisset, his Exercitiis praesidiis adeo emollitus sit, ut depositâ ferocia summè tractabilem se præbuerit, omnibusque Domesticis admirationi fuerit. Præ ceteris tamen memorabile est, quod in parvo libello, *Sacra Tempe* vocato, c. 2. de Equitis cujusdam scelerati conversione memoratur ; qui, cum alios commilitones per unius diei secessum ad confictum, & si opus fuerit, mortem piè obeundam præparare se advertisset, irridere primùm hanc pietatem, post tamen importunis Amicorum & Sociorum precibus persuasus, etiam ipse suscipere, sed curiositatis potius, quam devotionis gratiâ est ausus ;
verùm

verum vix unam, alteramve Meditationem peregerat, cum adeo se immutatum, tantoque DEI timore, & vitæ emendandæ desiderio correptum sensit, ut deinceps Speculum erit virtutis, qui offendiculum fuerat, multosque suo exemplo ad eundem solitudinem uno saltem die frequentanda incitavit.

Tertius Fructus.

Confessionis integritas.

Tertius fructus est *Confessionis* singulari cum dolore, & latiusque institutæ *integritas*: nam, ut testè advertit P. Petrus Manrique in citato libello Sacrorum Tempe exempl. 17. 3. Multum differunt inter se Confessio quietè, attentèque (ut in Exercitiis fieri solet) instituta; & ea, quæ inter occupationes suscipitur; qui enim soli DEO, suoque Magistro vacat tempus habet sufficiens & rationes cognoscendi peccati, & commentationes idoneas scelerati ejus aperiendæ, & que adeo est benè comparatus ad justum dolorem adipiscendum, & inde ad mirabiles Sacramenti, sanguinisque Christi, qui illic impertitur, fructus percipiendos; quibus auxiliis, cum plerumque careant ij, qui extra hanc sacrosolitudinem Confessionem peragunt, haud facilè quoque virtutem hujus Sacramenti tam copiosè experiuntur. Enim verò priores similes sunt Reo criminum ante Judicem constituto ubi ex una parte Testes assistunt, patrata illius facta ex probantes; ex altera parte Exactor seu Fisco Præfectus gravitatem eorundem ostendens, ac veluti trutinam comminans, unde fieri non potest, ut Reus non cohorreat, & que peccavisse doleat; posteriores verò similes sunt Reo contra quem Testes sine Exactore, aut Exactor sine Testibus aut utriusque in loco tumultibus personante, vocisque iniquorum percipiatur acculatio, ipsaque delictorum exprobatio, & non etiam dolor, & Erubescencia concipitur, id quod sequenti exemplo l. c. confirmat Manrique. Quidam, in qua confessioni de tota vita instituendæ se includendum dediderant, quem assidua distractiones & monstra imaginum male habebant, literis, ullive alteri rei vacare permittebant, omnino existimantem omnes Homines iisdem infestari turbelibus, deoq;

deòque neque remedia circumspicientem, neque conqui-
rentem. Itaque peractâ homologeli in Exercitiis porro per-
gens, vidensque consuetas vanuisse phantasias, vicissim ani-
mum esse pacatum, ac liberum, omniumque actionum com-
potem, ita ut, quod liberet, sine turbatione faceret, legeret,
studeret, oraret quietè, se ipse admiratus rem omnem Magi-
stro enarravit, qui eum hortari & animare institit, gratèque
DEO agere iussit, cum alia commemoraret exempla eorum,
qui obita ritè in secessu confessione generali variis à DEO
gatiis sunt donati, pars corporibus à variò malo liberatis,
pars contra Scrupulos & importunas cogitationes armati,
quemadmodum ipse & alij aliis molestiis ac vexationibus
suo remedio exempti.

Quartus Fructus.

Pœnæ temporalis remissio.

Quartus fructus est *Pœnæ temporalis peccatis debita re-
missio*: ad quam obtinendam variè conducunt Exercitia; in-
primis quidem quia ad perfectum dolorem de peccatis dis-
ponunt, qui interdum adeò intensus esse solet, ut meritò
sperari possit, de eo, qui eiusmodi dolorem elicit, illa Chri-
sti verba ad S. Mariã Magdalenã olim dicta verificatum iri:
Remittuntur ei peccata multa (etiam quoad ipsam pœnam,
aut partem illius) *quoniam dilexit multum*. Deinde ve-
rò etiam ad Pœnitentiã opera, (quæ Specialiter ad satisfac-
tionem pro pœna peccatorum ordinata sunt) tum ipso
Exercitiorum tempore, tum post finem illorum suscipienda
non modicè incitat; & præterea ad variarum virtutum præ-
stantissimos actus eliciendos tum in ipsis Meditationibus,
tum extra illas creberrimam occasionem offert; & tandem
quod præcipuum est, per plenariam Indulgentiarum, quæ
iis, qui octo aut decem diebus hæc Exercitia colunt, con-
cessæ sunt impetrationem, omnem peccatis debitam pœnam
relaxant, quæ quidem gratia tantò certius sperari
potest, quantò justior est causa, ob quam
eiusmodi indulgentiæ sunt
concessæ.

Quintus Fructus.

Virtutum studium & augmentum.

Quintus fructus, & primus ex iis, qui ad viam illuminativam pertinent, est *Virtutum studium & augmentum*; quod promovendum duo perquam efficacia media & motiva in his exercitiis subministrantur; quorum primum est Christi exemplum; in cuius virtutibus & actionibus consideranda tota propemodum secunda & tertia hebdomas occupantur; unde Societas omnes, qui ab ea Exercitiis excoluntur, illius Apostoli Verbis ad Gal. 4. alloquitur: *Filioli mei, quousque in vobis parturio, donec formetur Christus in vobis.* Unde quemque verò Exercitantem illis S. Bonaventuræ verbis hanc imitationem incitat: *In omnibus virtutibus & moribus proponere semper clarissimum Speculum, & totius Christianitatis Exemplar, scilicet virtutes & mores Filij DEI nostri IESU Christi, qui ad hoc nobis de celo missus, ut aperiret nobis viam virtutum, & legem disciplinæ exemplo doceret, & erudiret nos per semetipsum, ut, ad imaginem eius naturaliter creati sumus, ita ad imaginem eius similitudinem per invitationem virtutis pro nostra similitudine reformemur. Quanto enim quisque se ei in virtutis imitatione hic conformare studuerit, tanto ei in gloria & claritate appropinquabit, & similior erit. Scribe tibi in corde tuo mores & actus suos, ut in omnibus actibus & verbis tuis ad hunc quasi ad exemplar respicias, sedens, stans, sedens, comedens, tacens, solus, & cum aliis. Et ex hoc magis diliges eum, & familiaritatis ejus gratiam assequeris, & in omni virtute perfectior eris. Et hac est sapientia & perfectio tua, & studium semper aliquid de eo cogitare, unde vel provoceris ad imitandum eum, vel eum amandum afficiaris.* Alterum medium, quo virtutum augmentum promoveat Exercitia, est motivorum, quæ virtutis amorem alliciunt, seria meditatio & penetratio, præsertim pulchritudinis, honestatis, jucunditatis, utilitatis, & familiaritatis proprietatum, quæ virtuti conveniunt. Certè præcipua causa, cur tam pauci Homines virtutem serio sectentur, est exigua, quam de iis habent, existimatio, unde quædam

hant per accuratam supradictarum Proprietatum Medita-
tionem in his Exercitiis sunt affecti, præponunt eam cum
Salomone regnis & sedibus, & divitias nihil ducunt in com-
paratione illius, scientes, quod omnia bona veniant pari-
ter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius.
Cujus quidem fructus percepti, ut infinita alia taceam, præ-
clarum exemplum habemus in Maria Bonaventura Moniali
Ordinis S. Benedicti in monasterio à S. Francisca Romana
olim Romæ fundato, cum magna opinione sanctitatis an-
no 1627. mortua; quæ, licet ab initio spiritualibus rebus pa-
rum addicta, ac virtutis minimè studiosa fuerit, postquam
tamen à P. Nicolao Lancizio, qui in sexto Opusculo c. 22.
fusè ipsius confessionem & vitam describit, ad Exercitia hæc
facienda inducta est, repente adedò mutata est, ut inter alia
Memorato Patti suo spirituali dixerit: *Pater non oportet
amplius joculari cum DEO; agnovi, quid à me velit DEVS,
quid nolit: Solo tota esse DEI, & totis viribus conari, ut ob
majorem DEI gloriam sine ulla mora Sancta evadam, non
qualicumque, sed magna, citò.* Nec minùs præstitit, quàm
promisit, nam intra annum non integrum, quo supervixit, ad
eum virtutis apicem, teste eodem P. Lancizio pervenit, ut
sine ulla prævia consideratione & ponderatione causarum,
ad virtutem impellentium, Sola simplici & instantanea ap-
prehensione alicujus virtutis ad eandem exercendam raperetur,
eo ipso modo, quo S. Bernardus viros perfectos de-
scribens Serm. 20. in Cant. ait: *Omne tanquam naturaliter,
& malum respiciunt, & quod bonum est, amplectantur;*
quemadmodum & de S. P. N. Ignatio Andreas Frusus, ut
l. 16. n. 123. hist. Soc. refertur, dicere solebat, cælestem
Christi gratiam in eo ingenitam ac naturalem videri, adedò
constanter, ubique ac semper, adedòque facilè, modum, vir-
tutemque servabat.

Sextus Fructus.

Meritorum incrementum.

I. Pro sexto fructu meritorum multiplicatio & incremen-
tum rectè assignatur, pro quo obtinendo varia iterum me-
dia in Exercitiis Spiritualibus addiscuntur; & imprimis qui-

dem dum per novissimorum considerationem ostenditur quàm gravis & defenda sit jactura, quæ per negligentiam in meritis multiplicandis incurritur; quam multi adeò non sine grandi dolore & pudore illud Ecclesiastæ c. 2. sint olim dicturi: *Cumque me convertissem ad universa opera, quæ fuerant manus mea, & ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi;* atque ideo ne gravior fiat hæc jactura & dolor, per seriam insipientiam præterita negligentia refarcitur, sicque saluberrimum Apostoli monitum ad Eph. 5. impletur: *Videte itaque, Fratres quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed quasi sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.*

II. Alterum ad meritorum augmentum medium est virtutum studium & profectus: hæc enim cum gratiam & caritatem semper comitentur, merito radix & causa potissima meritorum dicuntur. Unde merito S. Gregorius virtutes solas veras Hominis divitias vocat, dum hom. 15. in Evang. ait: *Sola divitiæ vera sunt, quæ nos divites virtutibus faciunt.* Si ergo, *Fratres carissimi, divites esse cupitis, veras divitias amate.* Cum ergo virtutum copiosum incrementum in Exercitiis spiritualibus obtineri, in superiori fructu quanto sit ostensum, negari non poterit, quin proportionatum quoque meritorum incrementum in iisdem obtineatur.

III. Tertium medium ad eundem finem per Exercitia spiritualia offertur, dum per Meditationem de Rege Christi, & de duobus vexillis ad perfectam Christi imitationem, atque adeò ad majorem DEI gloriam & obsequium in omnibus operibus & laboribus quærendum voluntas impellitur, ita ut, etiamsi nullo superaddito, laus DEI particeps, ad majorem tamen Christi imitationem, eligatur potius cum eo paupere, spreto, & illuso pauperies, contemptus & insipientiæ titulus, quàm opes, honores, & sapientiæ affectatio. Quàm amplum verò ex hoc studio meritorum augmentum oriatur, vel ex eo colligi potest, quòd DEUS liberalitate se vinci non patiatur, sed, quò liberaliorem se quærit erga eum ostendit, tanto liberaliorem se ipse vicissim præbiturus, mensuramque adeò bonam, confertam, coagulatam, & superfluentem Meritorum daturus sit in sinum illius.

Septimus

Septimus Fructus.

Præparatio ad Officia ritè obeunda.

I. Etiam hic fructus non spernendus est, cum enim Major pars vitæ in muneribus & Officiis cuique impostis sit confundenda, rectè quoque concluditur, majorem meritorum & gloriæ obrinendæ partem in Officiorum accurata administratione consistere. Porro hunc fructum in Exercitiis potissimum obrineri, testatur inprimis ipsa Societas, quæ suos ad altissimum & difficillimum Operarii Apostolici munus præparatura, integrum annum impendi tertiæ probationi, & in hujus initio quatuor integras hebdomades, & aliam iterum in fine illius in sacris hisce Exercitiis utilissimè consumi mandat. Testantur item Episcopi, alijque Prælati fat multi, qui onus Angelicis humeris formidandum subituri, ab his potissimum Exercitiis vires petierunt; quas cum magno suo & suorum bono corroborari sensissent, ex iis non pauci nullos deinceps statuerunt sacris initiare, nisi ad dignissimum illud Christianæ Religionis munus cælesti hoc præsidio ante præparatos. Testatur denique ipse Christus, qui Apostolos suos ad labores Apostolicos fortiter exantlandos excitaturus, & virtute ex alto instructurus per integrum octiduum sese obscondere, orationique vacare illos voluit.

II. Porro ad fructum hunc obtinendum tria præcipuè media suggeruntur in his Exercitiis, quorum primum, est Exemplum ipsius Christi, actionesque ipsius accuratius consideratæ; hæ enim cum sint Idea & regula omnium functionum Apostolicarum, non possunt sanè perfectiùs actiones ad Proximi salutem ordinatæ peragi, quam si huic perfectissimæ Ideæ conformentur; nam, ut sapienter S. Basilius serm. de Resurr. pronuntiavit, *propter hoc naturam nostram suscepit, ut in se velut in tabula quâdam veram nobis veritatem & virtutem depingeret, eamque nobis omnibus tanquam Archetypum imitandum proponeret.* Hinc teste S. Bernardo S. 4. de advent. *Omnis nostra virtus tam longè est à vera virtute, quam longè est ab ea forma, quam verbo & exemplo commendavit Christus præsens in carne.*

III. Alterum medium est orationis continuatio, quâ scilicet

licet vires à DEO gratiâque postulatur, sine qua frustanea est omnis conatus Operarij Apostolici; nam, ut præclare Bernardus epist. 101. dixit, *Nunc autem manent* (id est, requiruntur ad Apostolicum munus) *tria hæc, Verbum, Exemplum, Oratio; major autem horum Oratio, ea namque operi voci gratiam & efficaciam promeretur.* Et idipsum confirmans S. Augustinus l. 4. de doctr. Christ. c. 15. *Munus spirituum, inquit, ut præstet, magis opus est orationum, quam Oratoris facultate, ut orando pro se, & pro illis, quos est allocuturus, sit Orator, antequam dicat.*

IV. Tertium medium est reflexio super obitas Muncionum sui functiones, per quam & commissorum errorum gravitas cognoscitur, & desinetur; simulque stimuli ac nova propostiones concipiuntur, eisdem non solum studiosè devitandi, sed etiam subsequenti actionum majore fervore compensandi. Nimirum sicut Messores, ubi aciem falcis suæ obtulisse advertunt, mox illam corpore sua exacuunt, sicque novo fervore laborem repetunt, & faciliùs longè fructuosiusque pergunt; ita Operarij quoque Spirituales, ubi fervorem in officij sui functionibus obeundis imminutum advertunt, in recessu Exercitiorum ferventibus Meditationibus eundem de novo reparant, sicque nova alacritate ad functionum suarum labores redeunt. Unde sapienter S. Hieronymus epist. 114 ad Celantiam scribens ait: *Non enim eò fit hic recessus, ut retraharis à tuis; imò id agimus, ut ibi discas, ibique macteris, qualem tuis te præbere debeas.*

Octavus Fructus.

Zelus Animarum.

I. Quantopere Zelus hic necessarius sit Operarijs Apostolicis, præclare S. Laurentius Justinianus in lib. de contemptu & complacitu Christi. perfect. indicavit dicens: *Atque igne quis ignem accendet? & sine charitate quis charitatis officia consummavit? Ardeat dilectionis flamma semper in te, quatenus calore tuo Proximorum excutatur tepor, imò accrescat amoris incendium: quomodo prateritarum negligentiarum rubigo deleatur. Poteris planè inflammare ceteros, si fueris tu charitatis incendio concrematum.*

Ex quibus verbis clarè colligitur, Zelum animarum esse proprium fructum Exercitiorum Spiritualium; cum enim in his præcipuè copiosa occasio offeratur, considerandi & meditando motiva ad Zelum impellentia, merito in his quoque sperandum est verificatum iri, quod S. David Ps. 38. dixit: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exarsit ignis.* Id quod facilius persuadebitur, si, qualia motiva ad Zelum excitandum in his Exercitijs proponuntur, breviter ostendatur.

II. Primum itaque motivum, quod vel maximè inculcatur in his Exercitijs, est Christi pro animarum salute incarnati, tantæque agentis & patientis exemplum; quod S. Carolus Borromæus, uti l. 3. c. 2. Act. Mediol. pag. 838. refertur, ob oculos præcipuè Operarijs Apostolicis habendum dicebat: quando monebat, ut in eo potissimum cogitationem, mentemque omnem figant, ut attentè considerent adventum in terras Domini nostri JESU Christi Filij DEI, diligentèrque perpendant, dum nobiscum in terris commoratus est, quanto desiderio nostræ salutis accensus fuerit, quantæque perpeffus sit; hæc enim si cogitent, merito sperari potest, talibus cogitationibus quasi quibusdam facibus animum illorum ita accensum iri, ut nullus vel maximus labor esse possit, quem illi subire reculent, ne pretiosissimi Christi Sanguinis fructus in ipsis, aliisque ipsorum negligentia depercat.

III. Secundum motivum est, ipsarum animarum præstantia, quam eleganter iterum ob oculos posuit suis Operarijs S. Carolus Borromæus, dum l. c. pag. 839. sic locutus est: *Salus animarum quanti facienda sit, ex incredibili dignitate animarum conijci potest, quæ si fortè alicui obscura est, clarissima IESU Christi verba perpendat, animam unam toti Mundo præferentis. Quid prodest, inquit, homini, etiam si univèrsam mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiat. Eiusdem præterea res omnes gestas animadvertat. Quid enim aliud ille voluit, cum è calo descendit, laboriosissimam vitam in terris duxit, acerbissimam deniq; mortem subiit, quam hominum animas ab æterno periculo & morte liberare? hic certè laborum omnium susceptorum Scopus, hic sanguinis effusi, hic Crucis & mortis fructus*

fuit. eo in opere Adjuutores et sunt, qui Verbi DEI prædicationi operam navant. Quod ipsum etiam S. Gregorius Nazianz. orat. 2. sequentibus verbis breviter, sed eleganter ostendit: *Huc Magistra Lex tendit, huc inter Christum & Legem interjecti Propheta: huc Spiritualis Legis perfectus & finis Christus: huc exinanita Deitas: huc assumpta caro: huc nova illa mixtio, DEVS, inquam, & homo. Atque haec omnia propter omnia, & pro uno illo generis nostri Principem in unum coeſerunt.* Quid multis? sic DEVS dilexit Mundum, ut Filium suum Unigenitum daret; at quid in Mundo dilexit, nisi id, propter quod factus est Mundus?

IV. Tertium motivum est, Sathanæ in perditionis, atque in æternum, idque inexplicabile supplicium trahendæ animabus insatiabile studium; nam, ut S. Brigitta quondam in Ecstasi audivit, in iudicio factus est, majori se impetu ferens in perniciem animarum, quàm torrens violentus; quæſivit autem à Christo, cur illud faceret? respondit, quia tu animas illas. Hinc merito iterum hoc motivum S. Carolus Borromeus Operarijs proposuit dicens: *Considerent præterea terribilem animarum stragem, quam generis humani sempiternus hostis Sathanas facit, quantam in illis perdendis sollicitudinem adhibent, quibus utatur Ministris, quâ alacritate, sollicitudinèque, quibus laboribus & vigilijs scelesti Ministris opus urgeant, indefessi atque assidui, idemque perpetui & obfirmati. Quare turpissimam rem se facturos existimare debent IESU Christi Ministris, si ita Magistris suis voluntatem, dignitatèmq; suam, atque sempiternam præmiæ perdant, vel à Christiana charitate tam alienos se præbeant, ut à Sathanæ Ministris superari se sinant, patianturque, ut illi majori studio ad se, & alios perdendos, quàm ipsi ad suam, aliorumq; salutem tuendam incumbant.*

V. Quartum denique motivum est vocationis obligatio perpenſa; si enim Officiales & Ministri Principum, ubi aliquam dignitatem, quantumvis improbo labore & precibus, obtinuerunt, beatissimos se putant, & vel hoc etiam titulo ad omnem fidelitatem & diligentiam in tali munere præstandam obligatos se putant; quantò magis id sentiendum ei, qui ultrò & gratuito ad dignitatem & officium omnium divinorum divinissimum (ut vocat S. Dionysius Arcopa-

reopagita) videlicet ad animarum salutem procurandam vocatus est

Nonus Fructus.

Perfectionis Affectio.

I. Nonus fructus, & primus ex ijs, qui ad viam unitivam spectant, est Perfectionis affectio, seu, quod idem est, perfecta cum DEO per amorem purissimum unio; ad quem fructum obtinendum duo præcipuè perquam efficacia & aptissima media in his Exercitijs obtinentur. Quorum primum est clarissima Bonitatis, aliarumque perfectionum divinarum, & præcipuè amoris, quo DEVS homines prosequitur, cognitio; quæ cognitio quantopere conducat ad mutuum amorem provocandum, patet ex ipso Beatorum in cælis existentium felicissimo Statu, qui ideo rapiuntur, & necessitantur ad amandum perfectissimè DEVM, quia per visionem beatificam clarissimè divinitatem illius & supremam bonitatem cognoscunt; unde S. Ignatius assiduè cum suspirio exclamare solebat ad DEVM: O utinam, mi DEVS, homines te nôssent! non ignarus scilicet, quò perfectiùs ipsum homines cognitari & amorem illius perpensuri forent, eò vehementiùs quoque ad amorem illius incitatum iri. Maximè si ipsius etiam amoris infiniti erga homines tot beneficijs & operibus comprobati magnitudo perpendatur, tunc enim verè erubescit homo, se tam parvè vicès in amando rependisse, & in illa S. Bernardi verba erumpit: *Amat charitas, amat immensitas, & nos vicem rependimus cum mensura?*

II. Alterum medium est bonitatis & dulcedinis divinæ degustatio; hic enim propriè dicitur ijs, qui Exercitia faciunt: *Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus.* Psal. 33. Hic ipse DEVS de anima in hanc solitudinem se conferente repetit verba illa per Oseam c. 2. dicta: *Ducam eam in solitudinem, & luctabo eam* (id est, dulcedinem meæ bonitatis gustandam dabo) *& loquar ad cor eius.* Ut exclamare cogatur & fateri cum Discipulis in Emaus euntibus: *Nonne cor nostrum ardens erat, quando loquebatur nobis.* Luc. 24. aut cum S. Augustino l. 9. conf. c. 1. *O quam suave mihi subito factum est, carere suavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuit, jam dimittere gaudium erat;*

ejecitbas enim eas à me veratu, & summa suavitas; ejcitbas eas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior. Certè unquam alibi, in his Exercitijs verificatur illud commen adagium: *Gustato Spiritu desipit omnis caro.* Unde ante his deliciis inescata exclamat cum Apostolis: *Bonum est me hic esse.* Matt. 17. aut cum Sponfa; *Sub arbore illius, quem desideraveram, Sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.* Cant. 2. Item cum S. Bernardo in Jubilo: *Nec lingua potest dicere, nec litera exprimere, expertus potest credere, qui sit DEVM diligere.*

Decimus Fructus.

Dispositio optima ad mortem piè & feliciter obeundam.

I. Fructus hic tantò ampliùs jure merito aestimandus magisque optandus est, quantò certius constar, totam hominis felicitatem vel miseriam æternam ab ultimo hoc articulo pendere: nam, ut sapienter S. Augustinus ad Diosc. scripsit, *in quo quemq; invenerit suus novissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi novissimus dies; quoniam qui in isto die moritur, talis in die illo judicabitur.*

II. Quantopere verò conducant Exercitia Spiritualia ad hunc fructum obtinendum, ex tribus præcipuè indicia colligitur. 1. Ex ipsa Meditatione, quæ in prima hebdomada de Morte, ejusque circumstantiis proponitur: quæ quidem quàm efficax sit ad dignam pro morte præparationem suscipiendam, testatus est in primis S. Gregorius I. 12. moralium dicens: *Qui considerat, qualis erit in morte, semper paratus erit in operatione, atque inde in oculis sui Conditor vivit. Nil, quod transeat, appetit: cunctis vita presentis desiderijs contradicit, & pene se mortuum considerat, qui moriturum se minimè ignorat. Perfecta enim vita est mortis meditatio, quam, dum justis sollicitè peragunt, culpam laqueos evadunt.* Testatus est etiam Juvenis ille sceleratus, de quo Spec. Exempl. meminit, qui pro pœnitentia post confessionem peractam jussus in lecto se componere, & constituta ad pedem lectuli effigie Crucifixi cum duobus cereis imaginari, se jam morti vicinum esse, per brevem hanc confidit

considerationem adeo commotus est, ut mox à lecto surrexerit, & Religiosam vitam sanctissimè sit professus.

III. Secundò hoc ipsum colligitur ex vitæ rationibus, quæ hoc Exercitiorum tempore plerumque per generalem Confessionem, aliâque media componuntur; quemadmodum enim Homines prudentes, quibus momenti alicujus lis est, operam dant, ut aliquot dies ab Hominum consortio secum assumant Advocatos, quibus causam explicent suam, quòsque omni strepitu, arbitrîsque remotis consulant super litis quæstione; ita viri sapientes ad litem summi momenti, quam communis Inimicus ad mortis clepsydram intendet, per secessum in hanc solitudinem se ad eandem præparant. Quem in finem memorabile Exemplum in sæpe cit. libello Sacr. Tempe c. 2. ex. 3. refertur in hæc verba: Sacerdos generali Confessione locum ac tempus quærens, profanis semper negotijs interturbatus, de die in diem differendo cunctabatur, donec unum destinavit nulla occupatione procrastinandum. Commodùm advenit dies, cum ei literæ Amicorum Sevilîæ redduntur, inde proficisci jubentes, itaque Confessario valedicit suo, causatus impedimentum, post reditum isthæc obiturus; an ignoras, Domine, subjicit Confessarius, te esse mortalem, atque inter viam mori posse? Motus hisce Sacerdos, ac tempore prolixius exercitium negante in hunc secessum se contulit, indeque magno cum fructu prodiens in viam se dedit, cum ecce in medio itinere correptus morbo, morisque se sentiens, felix, inquit, hora, quâ secessu ad invidas vitæ meæ rationes, ad mortem obeundam, ad Testamentum ritu Christiano condendum; alioqui acerbum futurum erat in pago procul à Patria mori. Itaque quia in illo secessu me præparavi, animo morior æquissimo, ubicunque fuerit visum DEO, vel in medij vastitate campi. Sicque Sacramentis ad iter æternitatis instructus piè vitam terminavit.

IV. Tertio denique id ipsum colligitur ex ipsa vitæ reformatione, quæ, ut alibi ostensum est, præcipuus est horum Exercitiorum Scopus, atque adeo hoc ipso etiam optima ad mortem dispositio, cum, teste S. Augustino de doctr. Christ. non possit malè mori, qui bene vixit; &, ut l. 1. de civit. ait, *mala mors putanda non sit, quam bona vita præcessit; neque enim*

enim

enim facit malam mortem, nisi quod sequitur ipsam mortem.

Undecimus Fructus,
Ecclesiæ, & Familiarum Religiosarum incrementum.

I. Hic fructus quoque quàm proprius effectus sit Spiritualium Exercitiorum, ex eo facile colligitur, quòd tam Ecclesiæ, quàm Familiarum Religiosarum incrementum in præcipuè consistat, ut & viros nanciscantur legitime à DEO vocatos (hoc ipso enim DEVS, qui eos tam misericorditer elegit, etiam virtute ex alto instruet, & sicut velle concessit etiam perficere dabit) & ijdem vero Apostolico aut Religioso Spiritu imbuantur, & in eodem constanter conserventur & perficiantur; ad hunc autem finem obtinendum mentis Exercitia Spiritualia aptissimum Instrumentum censeantur, nam imprimis Vocationem & Electionem Statûs quod attinet, quis melior modus, aut praxis eandem indagandi præscribi aut adhiberi potest, quàm is ipse, quem S. Ignatius his Exercitijs præscripsit; per hunc certè plerique ex primis decem Societatis nostræ Patribus ad Religionem attracti, tantos postea fructus in longum ævum duraturos fecerunt.

II. Nec minùs autem juvant etiam ad conceptum semel Vocationis exequenda fervorem conservandum & augendum; id quod experientia quotidiana confirmat, præquam habetur, non modò Societatem, sed alios etiam, sive Ecclesiasticos, sive Religiosos Prælatos, quando Subditorum suorum fervorem per occupationes externas imminutum aut omnino deperditum reparare, & resuscitare volunt, horum potissimum Exercitiorum auxilio id efficere conari; utpote quibus singularem efficaciam ad animos charitate DEI & Proximi inflammandos inesse, ipsimet etiam propriâ plerumque experientiâ cognoverunt; nimirum sicut aqua in lechete inclusa, si igni admoveatur, operculoque claudatur, vehementius exæstuat; ita fervor animo conceptus, licet modicus sit, si cum igne divino jungatur (id est, eximio DEI in nos, aliòsque charitas & beneficentia consideretur) & operculum apponatur (id est, extrinseca objecta animum distrahentia, & ad se sapientia removeantur) in immensum perficitur.

perficitur, & augetur; uti rectè S. Gregorius l. 22. moral. c. 2. advertit dicens: *Animus noster dum igne amoris excogitatur, semper in se servat charitatem pulchritudinis quotidiana innovatione fervoris; nescit enim mens per torporem veterascere, qua studet per desiderium semper inchoare; hinc nempe per Paulum dicitur: Renovamini Spiritu mentis vestre. Hinc Psalmista, qui ad perfectionis jam culmen pervenerat, quasi inchoans dicebat: dixi, nunc cæpi; quia si lassescere ab inchoatis bonis nolumus, valde necesse est; ut inchoare nos quotidie credamus.*

Duodecimus Fructus.

Majus divinæ Gloriæ incrementum.

I. Ultimus quidem Ordine, sed primus dignitate merito hic fructus æstimatur, utpote ad quem omnes præcedentes Fructus velut ad ultimum finem ordinantur; cum enim Gloria DEI in hoc consistat, quòd à Creaturis magis cognoscatur, æstimetur, & ametur; tunc autem DEVS magis æstimetur, & ametur, quando homo fortiter, & constanter declinat à malo seu peccato, & ferventer facit bonum, seu in virtutibus se exercet, facile patet, eodem passu, quo peccata vitantur, & virtutes exercentur, etiam DEI gloriam augeri; unde non opus est, ulterius ostendere, quòd Exercitia Spiritualia specialiter conducant ad hunc fructum obtinendum; cum hoc ipso, quòd ostensum sit in præcedentibus paragraphis, per ea Hominem Salutis suæ studiosum ordinatissimâ Methodo per omnes tres vias, Purgativam scilicet, Illuminativam, & Unitivam ad summum perfectionis Apicem perducitur, rectè concludatur, etiam ad Majorem DEI gloriam promovendam non minorem ea utilitatem, efficaciamque continere.

§. III.

De Jucunditate Exercitiorum.

I. Inter alias fallacias, quibus Dæmon Exercitiorum horum Spiritualium fructum impedire nititur, non minima profectò censenda est falsa illa & inanis persuasio, quâ nonnullis persuadet, fastidiosam nimis, & tædio, tristitiâque plenam

plenam rem esse, Exercitijs hisce Spiritualibus vacare, quod eorum præcipuè exemplo probat, qui, quia minus applicat ad hæc Exercitia, & curas, consolationesque exas abijcere nolunt, hoc ipso iucunditatem in illis absconditam minus quoque sentiunt, atque adeò meritò fastidio, & stibusque ac melancholicis cogitationibus obruuntur. Verum aliud longè est eorum, qui iucunditatem horum Exercitiorum experti sunt, iudicium; hi enim Vacationum Spiritualium loco habent hæc Exercitia, atque adeò non minus alacritate ad eadem accedunt, & perseverant; quàm alij Vacationes corporales in amœna prædia conferre se solent. Et meritò sanè Vacationibus ea æquiparant, nam omnia capita, propter quæ Vacationes corporales tam iucundantur, & tam avidè expetuntur, in his Exercitijs perfectissimo modo repertiuntur.

II. Si enim primò ante omnia *Locus* vacationes iucundas efficit, præcipuè si in alto monte situs: si sanus, id est, sereno & frigidiusculo aère perflatus: si amœnus, id est, floribus arboribus, limpidisque rivulis sit instructus, ubi similem cum magis, quàm in hisce Exercitijs reperire licet? quid enim cælo altius est? atqui in hoc Anima hoc tempore habitata, quæ magis est, ubi amat & orat, quàm ubi animatur. sanè locus sanissimus est, quia purissimo & gratissimo veni afflatur, illo nempe qui in die Pentecostes Apostolos afflavit, & similique modo afflavit omnes, qui cum Apostolis per aliquot aut plures dies orationi vacant: *si enim vos, inquit Christus, cum sitis mali, nobis bona dare Filijs vestris, quid magis Pater vester de cælo dabit Spiritum bonum petentibus?* hic denique locus amœnissimis arboribus & rivulis circumfusus, & irrigatus, quid enim ipsi Sancti in cælo, quorum vita & exempla in his Exercitijs leguntur, & considerantur aliud sunt, quàm arbores amœnissimæ, & ut S. David Psalmo loquitur, lignum plantatum secùs decursum aquarum, quod fructum pulcherrimum virtutum & bonorum operum det in tempore suo, cuius folium non defluet in æternum, & omnia, quæcunque fecerunt, & facient, prosperabuntur? quid aliud gratia DEI semper quidem, sed in his Exercitijs præcipuè ob maiorem dispositionem, & terventorem oratione parata, quid aliud, inquam, est, nisi rivulus aquæ illius,

qua Christus Jo. 4. Samaritanæ dixit: *Qui biberit ex hac aqua, quam dabo ei, non sitiet in æternum, sed aqua, quam dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam?* si ergo illis, qui loca amœna & alta pro recreatione eligunt, omnis labor & molestia, quam in ascensu percipiunt, spe salutaturæ voluptatis iucunda & facilis apparet; quidni potiori jure difficultas, quæ in Exercitijs faciendis interdum sentitur, facile superetur, ut spirituali recreatione ex loci amœnitate percipi solita animus fruatur, sicque ob tam insignem victoriam illud Apoc. 2. verificetur: *Vincens dabo manna absconditum,*

III. Si verò & *Temporis* seu longitudo, seu amœnitas iucundiorum efficere Vacationem solet, quidni ob eandem rationem Exercitia spiritualia vacationi rectè comparentur, utpote in quibus octo plerumque aut decem, dies interdum verò quatuor integræ septimanæ consumuntur? quis non amœnissimum Exercitiorum tempus asserat esse, in quo omnes plerumque curarum importuni & molesti venti quiescunt, omnesque seu cupiditatum immoderatarum nimius æstus, seu noxium spiritualis torporis frigus abest, ut adeò meritò de hoc tempore quisque Exercitans illud Sircididis Eccl. 24. applicet: *Ne defraudevis à die bono, & particula boni domi non te praterat.*

IV. Ipsas verò Exercitationes, Corporis quod attinet, puta colloquutionem, ambulationem, refectionem, piscationem, venationem, aucupium, & similes, quæ non modicè, imò præcipuè iucundas efficiunt Vacationes corporales, etiam hæ perfectiori longè modo in exercitijs spiritualibus reperiuntur; quod enim gratius colloquium excogitari potest, quàm cum DEO, de quo sponsa Cant. 5. dixit: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus meus locus est?* de quo duo Discipuli in Emaus euntes facti sunt: *Nonne cor nostrum ardens erat, in nobis, dum loqueretur in via?* Quæ iucundior deambulatio accidere potest, quàm ea, per quam triplex via perfectionis decurritur, & ad gratum Sanctitatis apicem pervenitur? Quæ suavior relectio optari potest, quàm ea, quæ tum per Verbi divini auditi lectivè, tum per amoris gustatam dulcedinem percipitur, de qua S. Bernardus in jubilo dixit: *Tua IESU dilectio, grata mentis relectio, replens sine fa-*

ne fastidio, d.ans f. amem desiderio? Quòd si & securam me
 teste Salomone Prov. 15. est quasi iuge convivium, ubi
 gis hoc convivium, quàm in his ipsis Exercitijs reperietur
 quorum præcipuus scopus est, expulsis per pœnitentiam
 tijs, securam & quietam mentem efficere? Jam verò quæ
 Piscatio gratior & felicior esse potest, quàm ea, quæ animi
 seu viventium Peccatorum, seu Captivorum in Purgator
 gravissimas pœnas sustinentium capiuntur, uti fit in
 Exercitijs, dum & ferventia pro iis suspiria, precésque
 Deum emittuntur, & novus ad easdem efficacius juven
 ardor concipitur, variæque ad eundem finem obtinend
 media excogitantur, ut impletum meritò illud Christi
 Apostolos Matt. 4. prolatum Vaticinium videri queat: *Ven
 te post me, & faciam vos fieri Piscatores hominum.* Sed
 venatio iucunda deesse videtur his Exercitijs, dum Exer
 tans illud Sponsæ, Cant. 2. sibi applicans: *Capite nobis vi
 pes parvulas, quæ demoliuntur vineas nostras; nam vinea
 nostra floruit:* imperfectiones & malas inclinationes
 tantò majori voluptate, & feliciori successu insequitur, qua
 tò graviora plerumque per eam damna animæ, velut Sp
 tuali vineæ inferebantur. Et ne ipsa quoque Aucupij vol
 pras desit, cogitationes & desideria, quæ velut Aviculæ lib
 rè per Mundum vagabantur, & nunc huic, nunc illi rei
 inordinatum amorem insidentes vanæ voluptatis escama
 ptabant, per accuratam reflexionem & detestationem cap
 untur, & intra rationis bene ordinatæ caveam includuntur
 Ut meritò propter ejusmodi voluptatem impleta videatur
 promissio, quam DEVS olim per Jeremiam Prophetam
 fecerat dicens: *Consolabitur ergo Deus Sion, & consolabitur
 omnes ruinas eius, & ponet desertum eius quasi delicias,
 solitudinem eius quasi hortum Domini.* Quam item Spon
 sa Cant. 7. Sponso fecerat dicens: *Veni dilecte mi, egred
 mur in agros, commoremur in villis. Manè surgamus
 vineas; videamus, si floruit vinea, si flores fructus partur
 unt, si floruerunt mala punica; ibi dabo tibi ubera cœli
 stium consolationum.* Has sanè, ut plura alia exemp
 præteream, gustavit Calvinianus ille, qui, ut c. 2. Sac. Te
 pe ex. 12. refertur, tantam in his Exercitijs dulcedinem
 sit, ut dicere ausus sit, hominem quantumvis flagitiosum

illa degustaret, nullies mortem oppetiturum, ut iis fruere-
 tur. Sed ne brevis ea voluptas fuisse credatur, integri anni
 de cursu delicijs illis inter orandum demulcebatur, adeò ut
 senas omnino horas genibus solo affixis traducere solitaret,
 magnamque partem à sensibus abductus alienaretur. Ad-
 huc verò mirabilius est, quod ibidem ex 13. de alio Calvini-
 ano legitur, qui, ubi Exercitijs hisce vacare cœpit, tantis re-
 platus est delicijs, ut toto die incœnatus & impotus manens,
 causamque rogatus responderit, se præ copia solatiorum ci-
 bum non capere, imò nec tempus ad unicum libelli pii ca-
 put perlegendum invenire posse. Unde finitis Exercitijs In-
 structorem suum his verbis allocutus est: Pater, à parvo Pue-
 ro educatus sum inter commoditates, quæ vel optari potuis-
 sent, affirmo tamen ignorasse me adhuc, quæ sit voluptas;
 nisi dum quatuor hisce parietibus me video circumseptum;
 & fieri nō potest, quin, qui experiatur, & credat, quæ mihi cō-
 tingerunt, convertatur ad DEUM, fiatque Catholicus. Ego
 domo profectus sum urbes orbis Christiani celebriores con-
 visendi, deinde Constantinopolim, Hierosolymam, ali-
 as que, at verò finem itineribus meis impono, cum, quod
 quaesieram, hinc loci invenerim, neque unquam antehac re-
 perire licuerit, pacem videlicet, animique tranquillita-
 tem. Et quando intelligo hanc gratiam à DEO non soli
 mihi tributam, sed in aliorum quoque gratiam, referam me
 domum, ubi multi vitam inter doctrinæ fallacias agitant,
 eorum; quæ hinc loci experiundo didici, rudes ac ignari;
 quod ipsum etiam opere postmodum complevit, admiranti-
 bus domesticis tam subitam, & extraordinariam hominis
 mutationem, donec ex ipsomet genuinam causam intellexe-
 runt.

TITULUS II.

DE PRÆSTANTIA EXERCITIORUM EX EXTRIN- SECIS TESTIMONIIS.

Innumera quidem testimonia afferri possent, ex quibus
 tantò efficacius præstantia Exercitiorum posset, quantò cer-
 tius plerique eorundem utilitatem, fructusque dulcissimos
 propriâ experientiâ cognoverunt, sed ad duodecim velut
Instruct. VIII.

E

præ-

rari potest, maximè si talis sit, qualem S. Ignatius requirit secretus scilicet, & ab omni concursu & aspectu hominum Familiarium præcipuè, remotus, unde tamen ipsi liberum securumque sit ad Sacrificium Missæ aut alia divina Officia audienda egredi. Ex tali enim secessione tres præcipuas utilitates hauriri, idem S. Pater annot. 20. affirmat. 1. Quòd exclusis Amicis & negotijs minùs rectè ordinatis ad DEI cultum, gratiam apud DEVM majorem mereatur. 2. Quòd mens magis collecta, & ad solam DEI obsequium, salutisque propriæ negotium expediendum multò magis expedita maneat. 3. Quòd, quantò magis se homo segregat à Mundo, tantò propius ad DEVM accedat, capaciòrque fiat ad bonitatibus divinæ dona suscipienda.

CAPUT II.

DE PRÆSTANTIA EXERCITIORUM
SPIRITUALIVM.

Duplici modo potest cognosci præstantia alicujus rei: intrinsecis scilicet perfectionibus seu prædicatis; & extrinsecis testimonijs: ex utroque autem hoc titulo singularem Exercitijs Spiritualibus excellentiam convenire ex sequentibus patebit.

TITULUS I.

DE PRÆSTANTIA EXERCITIORUM EX INTRINSECIS PRÆDICATIS.

Innumera quidem prædicata enumerari possent ad dignam de Exercitijs Spiritualibus æstimationem ingenerandam, sed pleraque meritò ad tria revocari possunt, ad necessitatem scilicet, utilitatem, & jucunditatem eorundem; hæc enim quantò majora in illis reperiri demonstrabitur, tantò major quoque de illis æstimatio concipietur.

§. I.

De Necessitate Exercitiorum Spiritualium.

Tria plerumque capita Homini cuique necessaria existimantur, ut finem, ad quem à DEO conditus est, felicitatem consequatur.

illa degustaret, nullies mortem oppetiturum, ut iis fruere-
 tur. Sed ne brevis ea voluptas fuisse credatur, integri anni
 de cursu delicijs illis inter orandum demulcebatur, adeò ut
 senas omnino horas genibus solo affixis traducere solitaret,
 magnamque partem à sensibus abductus alienaretur. Ad-
 huc verò mirabilius est, quod ibidem ex 13. de alio Calvini-
 ano legitur, qui, ubi Exercitijs hisce vacare cœpit, tantis re-
 platus est delicijs, ut toto die incœnatus & impotus manens,
 causamque rogatus responderit, se præ copia solatiorum ci-
 bum non capere, imò nec tempus ad unicum libelli pii ca-
 put perlegendum invenire posse. Unde finitis Exercitijs In-
 structorem suum his verbis allocutus est: Pater, à parvo Pue-
 ro educatus sum inter commoditates, quæ vel optari potuis-
 sent, affirmo tamen ignorasse me adhuc, quæ sit voluptas;
 nisi dum quatuor hisce parietibus me video circumseptum;
 & fieri nō potest, quin, qui experiatur, & credat, quæ mihi cō-
 tingerunt, convertatur ad DEUM, fiatque Catholicus. Ego
 domo profectus sum urbes orbis Christiani celebriores con-
 visendi, deinde Constantinopolim, Hierosolymam, ali-
 as que, at verò finem itineribus meis impono, cum, quod
 quaesieram, hinc loci invenerim, neque unquam antehac hæ-
 perire licuerit, pacem videlicet, animique tranquillita-
 tem. Et quando intelligo hanc gratiam à DEO non soli
 mihi tributam, sed in aliorum quoque gratiam, referam me
 domum, ubi multi vitam inter doctrinæ fallacias agitant,
 eorum; quæ hinc loci experiundo didici, rudes ac ignari;
 quod ipsum etiam opere postmodum complevit, admiranti-
 bus domesticis tam subitam, & extraordinariam hominis
 mutationem, donec ex ipsomet genuinam causam intellexe-
 runt.

TITULUS II.

DE PRÆSTANTIA EXERCITIORUM EX EXTRIN- SECIS TESTIMONIIS.

Innumera quidem testimonia afferri possent, ex quibus
 tantò efficacius præstantia Exercitiorum posset, quantò cer-
 tius plerique eorundem utilitatem, fructusque dulcissimos
 propriâ experientiâ cognoverunt, sed ad duodecim velut
Instruct. VIII.

E

præ-

præcipua meritò reduci possunt, videlicet ad DEUM, Clæ-
stum, B. Virginem & Cælitèss. Patres, summos Pon-
ces, Cardinales & Episcopos, Principes Sæculares, Doct-
res, Religiosos externos, Religiosos nostræ Societatis, Si-
culares Catholicos, Hæreticos, Ethnicos, quorum testimonia
proinde per distinctos paragraphos breviter afferentur.

§. I.

Quanti DEUS faciat Exercitia.

I. Quanti æstimet DEUS hæc Exercitia Spiritualia, ve-
fanè argumentis non obscurè declaravit. Et primò quò-
dum Moysem ad se in montem Sinai vocavit, & quadragi-
ta diebus & noctibus retinuit, an non clarissimo argumen-
to ostendit, tunc se præcipuè hominibus suam voluntatem
declarat, donaque communicare, quando à turbis se-
ti, totos se consortio, colloquiòque secum instituendo
pendunt?

II. Quod ipsum etiam simili argumento in Elia Prophe-
ta declaravit, quando eundem in Spelunca montis deli-
centem in spiritu primùm grandi & forti subvertente
tes, & petras conterente, deinde verò in sibilo auræ re-
invisit, ut ostenderet scilicet, tunc maximè se altos mentium
& petras duras mentium peccatis aut imperfectionibus
noxiarum conterere, suamque voluntatem per inspira-
nem internam quasi sibilum tenuem manifestare, quando
solitudinis speluncam secedunt homines, & remotis
& curis, divinæ familiaritatis sese capaces efficiunt.

III. Sed neque illud etiam testimonium prætereundum
est, quod per Oseam Prophetam c. 2. protulit dicens: *Propheta*
hoc ecce ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem,
loquar ad cor ejus. Quæ enim alia est lactatio ista,
promissio multiplicium fructuum, qui ex solitudine rep-
tantur? quid aliud *loqui ad cor* significat, nisi quod tunc
ximè soleat viam perfectionis & unionis cum DEO osten-
re, atque ad eandem alacriter decurrendam, efficacia
va stimulosque suppeditare?

IV. Jam verò illa Isaia: Prophetæ c. 26. verba (*Vnde*

pulus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicè ad momentum, donec pertranseat indignatio?) qui accuratius perpendit, an non fateri cogetur, cõfilium hoc per Exercitia Spiritualia perfectissimè adimpleri, adeòque jam tum DEUM ad solitudinem hanc sacram respexisse?

V. Quòd si denique admirandi in his Exercitiis producti effectus, admirandæ inquam, conversiones, copiosæ consolationes, & altissimæ illustrationes considerentur, quid aliud sunt nisi clarissima DEI testimonia, quibus testari dignatus est, hæc Exercitia (quod multorum aliàs etiam sermone percubuit) esse opus humano majus & nobilissimum æternæ suæ mentis inventum?

§. II.

Quantopere Christus Exercitia hæc æstimârit, & commendârit.

I. Quantopere Servator noster Exercitia hæc æstimârit, clariùs testari non potuit, quàm cùm in desertum secedens, quadraginta diebus & noctibus, sine ullo humano consortio vixit, solisque contemplationibus, aliisque spiritualibus exercitationibus vacavit; quam ob causam Petrus Guerrerius Archiepiscopus Granatensis, uti Historiæ Societatis p. 1. l. 13. n. 86. refertur, Exercitia hæc summi faciebat, dicebatque semel in concione. Christum in desertum tanquam Exercitia spiritualia secessisse, ut omnes suo invitaret exemplo, docerétque necessarium subinde esse, ad res animi sui considerandas locum, tempùsque vacuum sumere.

II. Sed & aliud non obscurum hujus rei testimonium reliquit, quando Discipulos suos ultro ad secessum spirituales invitavit Marc. 6. dicens: *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pauillum*; ubi per quietem utique non corporalem duntaxat cessationem à laboribus, aut somnum intellexit, sed depositionem curarum, & occupationum ad alios juvandos pertinentium, sui que accuratam inspectionem & recollectionem, ut novo fervore & alacritate ad pristinos labores redirent.

III. Quando verò Matt. 6. dixit *Tu autem cum oraveris,*

ris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito, & Pater tuus, qui videt in abscondito reddet tibi: quid aliud, quàm secessum spiritualem suadetur? ubi enim perfectius hoc Christi consilium impletur, quàm in his ipsis Exercitiis, dum & cubiculum privatum eligitur, & diligenter clauditur (id est, sine necessitate non exitur ex eo, nec quisquam alius nisi simili ex causa admittitur) & magno cum fervore plerumque tempus Orationi impenditur?

IV. Clarissimum verò de utilitate horum Exercitiorum testimonium tulit, quando, ut in Actibus Apostolorum legitur præcepit Apostolis suis, ut ab Jerolymis non discederent, sed expectarent promissionem Patris, quam petrus ejus audiverunt; quæ enim fuerit expectatio, sat clarè eodem indicatur, dum dicitur, quòd in cœnaculum introerint, & unanimiter perseverârunt in oratione cum Mulieribus, & MARIA Matre JESU, & Fratribus ejus; quid autem hoc aliud erat, nisi Exercitiis spiritualibus vacare, & petrus se dignissimè ad Paraclæti promissi optatissimum Adventum præparare?

§. III.

Quam æstimationem B. Virgo de Exercitiis spiritualibus habuerit.

I. Quid Sanctissima DEI Mater de præstantia & utilitate Exercitiorum horum spiritualium sentierit, non video efficaciùs ostendere, & probare posse, quàm si specialem revelationem à P. Ludovico de Ponte in vita P. Balthasari Alvarez c. 53. §. 1. narratam ipsius Authoris verbis retulerem. Sic ergo illi scribit.

II. Ex multis Personis altissimæ Orationis, quibus feci (quæ non fuerunt pauca) fuit quædam, cui Deus Dominus noster, & Sanctissima ejus Mater, extraordinarios valde servores & misericordias exhibebant, de cujus sincera veritate cum aliquid dicit, habeo eam moralem certitudinem, quam in ejusmodi rebus homo habere potest. Illa, inquam, mihi dixit, quæ referam.

III. Cum illa intellexeret, homines Societatis ad hoc

Exercitia facienda se colligere anno 1600. pro more nostro recepto, voluit & illa in domo sua se colligere, ut eadem faceret modo, quo posset. Cùmque cœpisset, mane quodam in sua Oratione esset cum Domino, vidit oculis mentis venientem, & ad se appropinquantem sanctum quendam Angelum insignis Majestatis, quæ cùm obstupesceret, & nesciret, quid hoc esse posset, dixit ei ille, se esse Archangelum Gabrielem, & missum à Sacratissima Virgine, ut ipsam salutaret, & quædam significaret. Illa, quæ erat valde humilis, hoc audiens, magis obstupuit, seque contraxit, petens ab Angelo, ut prius, quàm referret, quæ in mandatis habebat, permitteret ipsam diutius cum Domino DEO nostro de re adeò gravi tractare (quod in hujusmodi occasionibus facere solebat) Angelus, cui valde placet humilitas, & cautela, sanctâque illa ex reverentia contractio, respondit, sibi id valde placere. Quare eo, quasi ibi non esset, prætermisso, accessit ipsa ad Dominum nostrum (quem ubique præsentem esse Fides nostra docet) magnòque animi sensu & affectu suam ei miseriam & vilitatem proposuit, humiliter petens misericordiam, & ut ab ea dignaretur avertere, quidquid sanctissimæ ejus voluntati conforme non esset. Cùmque in his & aliis hujusmodi petitionibus aliquamdiu hæssisset, audivit internam Domini vocem dicentis, ut. quæ Angelus dicturus ei esset, audiret.

IV. Et illa certior & securior interiùs facta, quòd totum illud esset DEI opus, cum in modum, quo divina sua Majestas cam Servis suis Prophetis faciebat, audivit flexis genibus, & magna cum reverentia, quæ Angelus in commissis habebat. Qui cælestis Regina nomine ei dicebat: Exercitiis, quæ facere cogitasti, per mentis ratiocinationes & Meditationes magnitudinis DEI, & bonorum infinitorum, quæ per Christum vobis communicantur (in eum ferè modum, quo sunt à Societate) singulare obsequium Regina nostra præstabis; significat enim tibi, se fuisse, & esse tanquam Patronam & Fundatricem illorum Societatis exercitiorum; nam se adjuvisse, & docuisse S. Ignatium, ut ita fieret, ideòque hoc nomine initium se dedisse huic operi, imò & se toto tempore vitæ suæ in sanctis hujusmodi Exercitiis fuisse occupatam.

V. Hæc fuit revelatio, de cujus veritate (ut dixi) non

possim dubitare, perpenlis omnibus circumstantiis ejus, et facta est; certòque credo, non illi Personæ factam fuisse revelationem propter se, sed propter uos, ut scilicet Societas homines, & cæteri, qui sanctis his Meditationibus exercetur, aliquod eis tempus seorsim tribuentes pluris ea faciant & ad ea continuanda magis animentur, si quidem talem habent Fundatricem, Protectricem, & Adjutricem, qualis est ipsa Sacratissima Virgo DEI Mater, quæ etiam ea fecit, licet cum majore excellentia absque ulla comparatione, quam nos, voluitque rem hanc nobis manifestare, ut illustrissimum & sanctissimum illius exemplum sequeremur. Ita meminit Pater Ludovicus de Ponte.

VI. Ex qua revelatione, ut rectè concludit nonnisi evidenter possumus colligere, quòd ista Exercitia sint efficacissimum medium ad augendam in nobis charitatem DEI. Nam si hæc Virgo, quæ ad tam altum Sanctitatis gradum ascenderat, Spiritus S. instinctu speciali ea fecerit, profectò dubitari non potest, quin DEVS ea Exercitia illi inspirarit, etiam quam singulare & excellentissimum medium ad augendam suam erga DEVM charitatem; nam hæc perfectio est & realis Sanctitas, ad quam omnia opera pietatis dirigi debent. Unde inde si Mater Sapientiæ ea S. Ignatio dictaverit, vel in scribendis direxerit; & si Mater Sanctitatis & Charitatis, supra omnes Homines & Angelos debuit in dilectione mentis incrementis proficere, in his Exercitijs se totà vitâ consecuerit, quis dubitare poterit, quin divinæ Sapientiæ & Charitatis thesauri, & pretiosissimæ fodiæ in ijs reperiantur?

§. IV.

Quid SS. Patres de Exercitijs senserint.

I. Agmen inter hos meritò ducat S. Gregorius l. 1. mor. c. 12. ubi non obscurè utilitatem ejusmodi recessus in sequentibus verbis indicat: *Sancti Viri, qui exterioribus mysteriis deservire Officij necessitate coguntur, studiosè sepe ad cordis secreta refugiunt, ibique cogitationis intricacumen ascendunt, & legem quasi in monte percipiunt dum postpositis tumultibus actionum temporalium in contemplatione*

derationis sua vertice superna voluntatis sententiam per-
serutantur. Quantopere autem his ipse secessus conducatur
ad mentem cælestibus consolationibus & illustrationibus
replendam l. 30. moral. indicavit dicens: *Si carni, quod li-
cet, abscindimus, mox in Spiritu, quod delectat, invenimus,
Intentioni quippe animæ exterior evagatio clauditur, in-
terior accessus aperitur; nam quò extra se spargi propter dis-
ciplinam non potest, eò super se intendere per profectum pos-
est; quia etiam in altum arbor crescere cogitur, qua per ra-
mos diffundi prohibetur; & cum rivus fontis obstruimus,
fluenta surgere ad Superiora provocamus.*

II. S. Hieronymus verò quantopere solitudinem & se-
cessum à turbis amàrit, sequentibus verbis apertè monstra-
vit: *O desertum floribus Christi vernans; O solitudo, in qua
nascuntur ij lapides, de quibus in Apocalypsi Civitas Magni
Regis extruitur! O Eremitus familiaris DEO gaudens!*
Ne verò quis putaret, per hunc secessum effici, ut Proximo
suo minùs quis prodesse studeat, sapienter hæc persuasione
in Epistola 114. ad Celsum eripere conatus est dicens: *Non
enim eò fit hic recessus, ut retraharis à tuis; imò id agimus,
ut ibi discas, ibiq; mediteris, qualem tuis præbere te debeas.*

III. Quem fructum S. Augustinus ex tali secessu retu-
lerit, ipsemet l. 10. conf. c. 40. fatetur sequentibus verbis:
*Hoc me delectat, & ab omnibus actionibus necessitatis, quan-
tùm relaxari possum, ad istam voluptatem refugio; neq; in
his omnibus, qua præcurro consulens te, invenio totum locum
animæ meæ, nisi in te, quo colligantur sparsa meæ, nec à te
quidquam recedat ex me.*

IV. Singulariter tamen in hoc secessu persuadendo Ze-
losum se S. Bernardus exhibuit varijs in locis. Et primò qui-
dem l. 1. de confid. dum Eugenium Pontificem sic alloqui-
tur: *Memento, non dico semper, non dico sæpe, sed vel inter-
dum reddere teipsum tibi; utere tu quoq; te inter multos,
aut cerè post multos; non totum te, nec semper dare actioni
velim, sed considerationi aliquid tui, & cordis, & temporis
sequestrare.* Et iterum eodem libro: *Colligat & se intra si-
nus, qui omnes recipit; alioqui quid prodest tibi juxta Ver-
bum Domini, si universos lucreris teipsum perdens? Quam-
obrem cum omnes te habeant, esto & tu ex habentibus unus,*

quid solus fraudaris munere tui usquequo Spiritus vade
 Et non rediens? Sapiens tibi Et insipientibus debitor es, Et
 te negat tibi? Porro utilitate hujus secessus, qui in confide-
 ratione potissimum consistit, copiose enumerat ibidem, dum ait
 Hac cognitio affectiva primum fontem suum, id est, mentem
 de qua oritur, purificat, deinde regit affectus, dirigit ad
 corrigi excessus, componit mores, vitam honestat, Et or-
 nat, postremo divinarum pariter Et humanarum veram
 scientiam confert. Hac est, qua agenda præordinat, actum
 cogitat, ut in mente nihil resideat incorrectum, aut con-
 fusione egens. Hac est, qua in prosperis adversa præsentit,
 adversis quasi non sentit. Brevissimè verò omnes hujus
 secessus fructus complexus est, dum in Sermone quodam
 Cantica dixit: *Hæ considerationes sunt deliciose ad sapie-
 rem, solida ad nutrimentum, efficaces ad medicinam.*

V. S. Dionysius in eundem sensum conspirans sic
 ait, imò & necessitatem ejusmodi Exercitiorum indicat
 Ante omnia maximè in Theologia, id est, in cognoscendo
 amando DEO ab Oratione auspiciandum est, ut divinis con-
 memoracionibus, invocationibusq; nos ipsos illi dedamus,
 que uniamus. Oportet enim sanctis orationibus, Et mentem
 tranquilla ad divinam unionem accommodatâ ad DEUM
 ut ad boni principium adduci, Et nos ipsos ad sublimiores
 divinorum, benigniorumq; radiorum contuitum præcatis
 nobis comparare.

VI. Denique S. Chrysostomus l. r. de orando DEO
 cum dixisset, per hanc orandi rationem nos assequi, ut
 mortales, & temporarij esse desinamus, naturâ quidem mor-
 tales, sed colloquio, convivioque, quem agimus cum DEO
 ad immortalè vitam transeuntes, mox subdit: *Necessè est
 enim, ut, qui cum DEO familiaritatem habet, Superior
 vadat Et morte, Et omnibus, qua corruptioni sunt obnoxia
 sicut fieri non potest, ut, qui solis radijs fruitur, non effugiat
 tenebras.*

§. V.

Quid Summi Pontifices de his Exerci-
 tijs senserint.

I. Si in ore duorum aut trium Testium fiat omne ver-
 bum

bum, duorum quoque aut trium Pontificum testimonia tantò efficacius præstantiam Exercitiorum demonstrabunt, quautò certius est Oraculum, quod ab eorum ore procedit.

II. Et primò quidem, quid Paulus Tertius, qui Exercitia hæc ad preces S. Francisci Borgiæ approbavit, de ijs senserit, ex proprijs ejus verbis facile colligere licet, dum in Bulla anno 1548. datâ sic loquitur: *Nos igitur, qui documenta & Exercitia hujusmodi examinari fecimus, & qua ex testimonio ac relatione dilecti Filij nostri Ioannis Tit. S. Clementis &c. nobis desuper facta, pietate ac sanctitate plena, & ad ædificationem & spiritualem profectum Fidelium valde salubria & utilia esse, & fore comperimus; debitum etiam respectum ad fructus uberes, quos Ignatius, & ab ipsa instituta Societas præfata, in Ecclesia DEI ubique Gentium producere non cessant, & ad maximû adjumentû, quod ad id prædicta Exercitia attulerunt, non immeritò attulerunt, hujusmodi Supplicationibus inclinati, documenta & Exercitia prædicta, ac singula ac omnia in ijs contenta, auctoritate prædictâ, tenore præsentium, ex certa scientia nostra, approbamus, collaudamus, ac præsentis scripti Patrocinio communimus, hortantes plurimùm in Domino omnes & singulos utriusque sexûs Christi Fideles, ubilibet constitutos, ut tam pijs documentis & Exercitijs uti, & illis instrui velint.*

III. Non minùs autem etiam Julius III. Successor Pauli suam de Exercitijs æstimationem prodidit, quando Gregorio Razivillio Cardinali, Vilenfî Episcopo & Fratri ejus Josepho in Villam eiusdem Julij, ut his Meditationibus animum exercerent, secedentibus Achillem Gagliardum velut peritissimum Ducem assignavit, eo successu, qui in sequenti paragrapho explicabitur.

IV. Præ cæteris tamen Alexander Septimus Iululentum de utilitate horum Exercitiorum testimonium tulit, quando anno 1665. Pontificatûs sui anno tertio, eadem non tantùm approbavit, & confirmavit, sed etiam ex propria experientia eorum utilitatem est attestatus, & ad eadem usurpanda plenarijs Indulgentijs concessis omnes his verbis invitavit: *Nos, qui probè scimus, quantopere conducant Exercitia hujusmodi dirigendis in viam Domini, & confirmandis in illa Christi Fidelium mensibus, devotionem eorum, qui*

operi adeò pio ac salutari vacaverint, caelestium thesaurorum Ecclesiae largitione magis incitare volentes, de Omnipotentis DEI misericordia ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus & singulis Christi Fidelibus tam prædictæ Societatis, aut cujuscunque alius Ordinis & Congregationis Regularibus, quàm aliis quibuslibet Ecclesiasticis & Laicis, qui in domibus memoratæ Societatis Exercitia prædicta juxta laudabilem ejusdem Societatis consuetudinem per Octidui spatium quod docunque peregerint, & interea temporis vere penitentes, confessi Sacrosanctum Eucharistia Sacramentum sumserint, quoties id egerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concedimus.

§. IV.

Quid Cardinales de Exercitijs senserint.

I. Primus ex his meritò chorum S. Carolus Borromeus Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis ducit, qui variis argumentis suam de his Exercitijs æstimationem declarat. Nam 1. ea bis quotannis iterabat, & instar Novitij in ijs aliquo è Societate non tantùm quoad interiores motus animi, & exteriores actiones dirigi, sed etiam ipsa Meditationum puncta, ante quamlibet Meditationis horam tradi volebat, uti Lancizius p. 1. opusc. 10. n. 23 r. fol. 830. testatur. 2. Ad ipsam etiam mottem se per ea velut optimam præparationem disposuit, dum in solitudinem Varalli montis secedens, & his Exercitijs vacans, & castigatione voluntaria operam, sed Christi dolorum Meditationibus suavem vitam ducens, ex eo secessu morbum contraxit, vitamque sanctissimè clausit, ut Breviarium Romanum 4. Nov. refert. Dum ex Clero quoque suo, quotquot poterat, ad eadem faciendam inducebat. 4. Dum Clericos Seminarij sui in ipsius ingressu, & ante Sacrorum Ordinum susceptionem ipsos excoli voluit; imò & in Synodo decretum fecit, ut nullus Sacerdos initiaretur Sacris Ordinibus, nisi qui per aliquos dies secedens, sacris sese ad illos Meditationibus præparasset.

5. Dum Famulos quoq; suos quotannis vacare ijsdem Exercitiis jubebat, ut cælestia & æterna crebrò meditantes, vitam piam secundùm Christi legem instituerent. 6. Dum Duci Mantuano Bibliothecam suam Visitanti, & collaudanti dicebat, se in sacco libellum (qui Libellus Exercitiorum fuerat) circumferre, qui plus contineret, quàm omnes Bibliothecæ suæ Codices, eò quòd Scriptores librorum cæterorum doctrinam suam ex principijs & scaturigine hujus Libelli derivârint.

II. Quid Cardinalis Burgensis senserit de his Exercitiis, sat clarè in censura Libello Exercitiorum præfixa ostendit, dum scripsit: Legimus spiritualia hæc Exercitia, placèntque nobis valde, & digna judicamus, quæ ab omnibus Orthodoxæ Fidei Cultoribus recipiantur, & magni fiant.

III. Non minorem de illis æstimationem Caspar Contarenus, Patritius Venetus, & ex Senatore Cardinalis, ætate sua ingenij & doctrinæ laude facilè princeps prodidit, dum non modò sub sancto Ignatio Magistro se exercuit, sed etiam tradita sibi Exercitia, suâ ipse manu perquam accuratè descripsit, & eundem sollicitè ab Hæredibus servari, non secus, quàm ingentem thesaurum, uti revera est, in pretio haberi voluit, uti P. Joannes Weyer in Prolegomenis Theophili §. 12. testatur.

IV. Quartum testimonium tulit, quem priori paragrapho citavi, Georgius Radzivilius Cardinalis, & Vilmæ Episcopus, qui cum Fratre suo Stanislao his Exercitiis eo successu vacavit, ut redux in Poloniam fructum, quem hauserat, per omne regnum maximo animarum lucro diffunderet, ut loc. cit. ex Societatis imaginæ p. 385. refertur.

§. VII.

Quid Episcopi de his Exercitijs senserint.

I. Etiam hîc in ore trium Testium stabit æstimatio, quam Episcopi de Exercitiis habuerunt. Inter quæ testimonia primus jure merito locus debetur testimonio, quod Doctor Bartholomæus Torres Lector Segonciæ, & Cathedralis Complutensis, & postea Canariensis Episcopus de illis tulit,

lit,

lit, dum, ut in historia Societatis p. 1. l. 13. n. 34. referuntur publicè pro Concione dixit, se plus Theologiæ triginta Exercitiorum diebus, quàm triginta annis inter studia Scholastica condidicisse; & licet triginta annis, quibus S. Thomam, Scotumque versabat, vix occurreret argumentum quod solvere non posset, rationibus tamen Villanovæ, cum in Exercitiis dirigebat, manibus, pedibusque fuisse instructum. Unde Segonciâ multos submittebat Doctores Præbendatos, ut vocant, Ecclesiæ illius ad Exercitia codicis P. Villanova (qui Logicam duntaxat, & Theologia moralem audiverat) Ductore obeunda.

II. Quid Episcopus Saluzanus, Vicarius Papæ de Exercitiis senserit, in sua de Libello Exercitiorum censuræ & approbatione clarè manifestavit, dum, ut in primis eodem Libelli paginis refertur, apertè testatus est, opus homini laude dignum; & Christianæ pietati valde proficuum esse.

III. Præ cæteris tamen memorabile est testimonium præclarum, quod Basileensis Episcopus, Bruntrutani Collegij Fundator proferre dignatus est, dum, ut Annus Societatis 1601. f. 395. testantur, postquam novem diebus Exercitia Spiritualia fecisset, tantum inde fructum percepit, ut diceret: Si Patres Societatis in me nihil aliud contulerint, quàm hoc cœleste beneficium, id unum facilè æquarè omnia, quæ ego Collegii huius Author præstiti Societati.

§. VIII.

Quid Doctores Theologiæ de Exercitiis senserint.

I. Inter horum Doctorum præclara de Exercitiis testimonia meritò memorandum censetur, quod Joannes Cochleus, Canonicus Wratislaviensis, eruditione, scriptis libris solidâ Catholicæ Religionis adversus Lutheranos defensione, victoriisque de Hæresiarcha Luthero reportatis orbitissimus, Romanique Regis in confesso Ratisbonensi Theologus protulit, dum, postquam P. Petrum Fabrum primum S. Ignatii Socium de scientia animæ in Spiritualibus Exercitiis à S. Ignatio tradita, & ab eo per Meditationes de Virgine Christi

Christi, aliâsque pias Exercitationes in artem, usumque red-
acta differentem audivisset, hæc dixisse scribitur: *Multa per
Europam Scholæ & Cathedra Theologica fervuerunt, & fer-
vent disputationibus. Optavi sapius, ut mystica huius &
arcana aliqua saltem pateret schola, ex qua non lumen sic-
cum & sterile susquereret, & sonaret pompam, sed ferax &
salubre vitalem ederet charitatis ardorem, qui DEO pasci-
tur, & constanter in DEVM agendo fertur. Nunc gaudeo,
quod tandem inveniantur Magistri circa affectus. Quod
sicut ingenti lætitiæ sensu, erectisque in cælum oculis dixit,
ita, quamprimum licuit, dedit se Exercitiis excolendum, quæ
expertus ita probavit, ut magnis viris, Theologis, Præfili-
bûsque eadem suaserit, & tradiderit.*

II. Non minus præclarum est Testimonium, quod M.
Manzius è S. Dominici Familia in Complutensi Academia
Lector, vir gravissimus tulit, dum absque horrore dicere au-
sus est, plura à se fieri Theologiam Patris Villanovæ, à quo
tunc Compluti exercebatur, quàm omnium ejusdem urbis
Doctorum scientiam.

III. His non immeritò jungitur præclarum Augusti-
ni Carniatij celebris illius ex Augustiniano Ordine Theolo-
gi testimonium, qui, ut supra vidimus, cum per mensem se
his Exercitiis exercuisset, testatus est candidè, se, quamliu in
Religione vixisset, rationem aliquam, quâ rectissimè ince-
deret, optasse semper, eamque nunc demum, cum in hæc S.
Ignatii Exercitia incidisset, invenisse. Quæ quidem ille avi-
dissimè hausta, atque in intimum demissa pectus tanti fecit,
ut in ijs divinum aliquid inesse diceret, eaque deinceps in
alios eò libentiùs derivârit, quò ipse aut diutiùs ea quæsivit,
aut seriùs invenit, uti in Imag. Soc. 1. 3. refertur.

§. IX.

Quid S. Ignatius, & alij Religiosi Societatis
JESU de Exercitijs senserint.

I. Quanti S. Ignatius Exercitiorum horum Author ea-
dem æstimârit, varijs sanè, iisque non obscuris argumentis
declaravit. Nam 1. ipsemet ea diligenter & constanter usur-
pavit, utpote quorum adminiculo, ad eam, quam miramur,
sancti-

sanctitatem pervenit. 2. Iisdem primos suos Socios exciuit, sibi que adjunxit, & ad idem vitæ sanctioris institutum DEO inspirante, excitavit. Ita ut verè dici possit, Societatem JESU hoc maximè melio & initio coaluisse, & post incrementum accepisse; constat enim plurimos ex illorum usu vocationem agnovisse, & præclarè implevisse. 3. Eadem etiam Societatem jam confirmatam velut aptissimum nutrimento ali, sustentari, & crescere, & perfici voluit, idque ut iis, qui in Probationibus versantur, per mensuram eadem excolerentur, atque ut idem saltem per octo dies etiam alii facerent, vehementer optavit, unde Societas hujusmodi fiderii non ignara publico decreto omnes ad ea quotannis per octiduum facienda adstrinxit. 4. Voluit eorundem Exercitiorum usum esse ex præcipuis mediis ad animarum salutem procurandam, ideòque omnes hortatur, ut ad Exercitia hæc aliis tradenda per proprium usum & experientiam adhibeant, & in hoc armorum spiritualium genere tractant (quod DEI gratia ad ipsius obsequium tantopere conferuntur) dexteritatem habere possint. Id quod præcipue confirmavit, dum in Epistola anno 1536. ad Mionensem sacerdotem, qui Parisiis ipsius Confessarius erat, datâ vehementer ipsum adhortatus est, ad eadem non modò sedulo faciendâ, sed aliis etiam ferventer commendandâ & tradendâ asserens, ea esse optimum, quod in hac vita sentire, & cogitare possit, tum ut homo sibi ipsi proficit; tum ut aliorum quoque profectum efficaciter promoveat, uti in Hist. p. 1. 7. n. 132. refertur.

II. Quantopere S. Franciscus Xaverius æstimationem Exercitiis & ratione meditandi conceperit, tum ex ipso, quod eadem primò sub initium suæ conversionis peregit, feruissimum tum ex constanti per totam vitam usu constat; nam ut in vita l. 4. c. 21. refertur, antiquissimum illi erat, quotidianam divinarum rerum meditationem peragere, nec ullum diem sinebat sine cælesti hoc, sapidissimòque pabulo præterire.

III. Nec minorem S. Franciscus Borgia opinionem eisdem Exercitiis conceperat; hinc enim factum est, ut eorundem confirmationem à Sede Apostolica tam sollicitè expetierit, eò quòd (uti in Bulla Pauli III. libello Exercitiorum præfixa refertur) eà Christi fidelibus ad spiritualia

consolationem & profectum magnopere utilia & salubria esse, non solum famâ ex plurimis locis allatâ, sed etiam experimento manifesto cum Barcinone, tum Valentia, tum Gandia compertum habuerit.

IV. Sed & B. Aloysius Gonzaga suam de his Exercitiis æstimationem apertè manifestavit, quando Josepho Spinelli Societatis nostræ Religioso per gravem infirmitatem ad extrema propemodum perducto apparens suasit, ut, si anti- quam sanitatem recuperare vellet, votum faceret, Exercitia hæc Spiritualia obeundi, uti in Annal. 1632. Coll. Pa- norum refertur.

V. P. Petrus Faber primus S. Ignatij Socius ad eò in his Exercitijs tradendis excelluit, ut ipse S. Ignatius negaret ul- lum illi hoc in genere parem esse, uti in Vit. l. 2. c. 19. vi- dere est.

VI. P. Franciscus Villanova adhuc inter Externos de- gens tam copiosum lumen & gratiam ex Exercitijs reporra- vit, ut Sapientiâ, doctrinâ, Sanctitate clarissimus quisque eum consuluerit, atque velut ad fontem Sapientiæ recurreret, uti ex testimonijs D. Bartholomæi Torres, & M. Mancij §. 7. & 8. cc. patet.

§. X.

Quid alii Religiosi de Exercitijs senserint.

I. Primas sibi inter hos partes meritò Religiosissimus, & in Spiritualibus rebus versatissimus Lætiensis Abbas, Lu- dovicus Blosius vendicat, qui, quanti fecerit hæc Exercitia, fat clarè in sua ad Adrianum Lovaniensis Collegij Recto- rem Epistola manifestavit, dum primùm gratias agit, quòd Ignatij precibus esset commendatus, deinde de suorum in- stitutione per Usmarum Goissinum, Sacerdotem nostrum gratulatur, ac deinde exclamat: Utinam hoc factum esset ante annos viginti, ita enim cum senioribus multo meliùs fortè ageretur. Laudamus benignissimum DEUM, qui per vos istam rationem docuit; ex ea & ipsius DEI honor, & sa- lus animarum, ut confido, consequetur. Unde postea sem- per de sua Familia binos Lovanium (ubi ipse ex cultus fue- rat) misit excolendos, & eundem orandi modum à DEO sibi
in

in salutari illo secessu communicatum in suo quoque Ministerio usurpari voluit.

II. Similem ferè fructum & sensum de Exercitijs hinc etiam Pater Magister Frater Ludovicus Granatensis Ordinis Prædicatorum insignè decus concepit, ut qui appetitè confusus est, se in dictis Exercitijs tam illustre doctrinæ Spiritus lumen esse nactum, ut ætas scribendo non sit, quod Dicitur tunc ad intelligendum contribuerit, ut Author Sacrorum Tempe. c. 4. fol. 137. loquitur.

III. His etiam meritò, ut omne trinum perfectum tertius Ludovicus, Strada scilicet, è S. Bernardi religiose Familiâ vir in primis celebris, & non pietate minùs, qui doctrinâ conspicuus jungitur, qui (ut supra jam dictum est) postquam libelli hujus vim divinam in se experius fuisse expendissetque ejus efficaciam ad animos à peccandi licentia ad amorem virtutis traducendi, in hoc elogium veritatis & experientia convictus erupit: *Tirocinium est toti humani generi institutum.*

§. XI.

Quid Sæculares Catholici de Exercitijs senserint.

I. Petrus Ortizius Caroli Quinti ad supremum Pontificem Legatus, quadraginta diebus his salutaribus meditationibus exerceri voluit, tanto animi fructu, virtutisque acquisitione, ut, quantumvis Christianæ virtutis studium antea profectus insignè laude professus, ab eo tamen tempore tantam vitam spiritualem duxisse se fateretur.

II. Alius ad Summum Pontificem à Maria Stuartæ Regine missus Legatus, Stephanus nomine, ex primæ nobilitate, cum, nescio quâ de causa, vehementer à Societatis JESU Religiosis abhorreret, ubi Dublinensis Præfati suavisu Exercitijs his vacare cœpit, tanto animi affectu Societatem prosequi cœpit, ut ex ea nonnullos ardentissimè petierit secum in Scotiam veliendos, uti in Imagine Soc. l. 6. c. 3. refertur.

III. In Bohemia Comites Jaroslans de Martinez, & Guilielmus Slawata, gloriose & totâ Europâ, & magis cœpit

nota & cara nomina sæpius imò singulis annis, Spiritualibus his Exercitiis sub directione Patrum Societatis excoluere animinum, & in ijs, operante Domino, vires animi restaurarunt, & ita confortarunt ad toleranda fortiter ea, quæ ab efferata postea Hæresi tolerarunt, & agenda pro gloria DEI, quæ obstinentibus & oppugnantibus impiis constantissimè egerunt, & ut starent magnanimi, imperterriti, & omnibus periculis, mortèque Superiores, uti fufus in Theophilo P. Joannis Weyer §. 15. proleg. videre est.

IV. Parmæ tanti olim fiebant Exercitia hæc spiritualia, ut subinde centum & plures simul exercebantur, viri & feminae, sic ut Parochi, Sacerdotesque alii etiam ea traderent, & Plebem ad Exercitiorum normam, informarent, itaque urbem aliam redderent, uti Hist. Soc. p. 1. l. 2. n. 76. testatur.

V. In eadem Historia p. 1. l. 7. n. 21. refertur, miram Exercitiis hæc existimationem accessisse ex eo, quod Messanæ Filius Baronis, quem nec triremes, nec Parentum verbera, compescere poterant, paucorum dierum secessu, sub P. Domineci directione vel quovis Agno mitior & tractabilior effectus sit.

VI. Similem effectum expectus est alius quidam Juvenis, uti Annæ 1619. f. 296. testantur; qui proin, cum post Exercitia absoluta admirationi se esse Parentibus, alijsque adverteret, quid admiramini, inquit, Dæmon ipse in istorum Patrum manibus converteretur. Cùmque ferventis propositi æstu alia omnia, quàm prius egerat, promitteret, ipsum jam grandævum Parentem ad eadem facienda permovit.

§. XII.

Quid Hæretici & Ethnici de Exercitiis senserint.

I. Quanti hæc Exercitia fecerint Hæretici, jam supra c. §. ultimo per duorum Calvinianorum exemplum fufius demonstratum est quorum primus, cùm Exercitia facere accepisset, tantam de fructu eorundem æstimationem concepit, ut dicere ausus sit, Hominem quantumvis flagitiosum

sum

sum, si illa degustaret, millies mortem oppetiturum, ut
potiretur, utpote in quibus tantas, tamque frequen-
tas gratias acceperat, ut Pater Spiritualis iisdem annotandis
dignaretur. Inter quas gratias non minima sanè erat, quod
cum ardentissimum concepisset desiderium Patriam reper-
di ad eos, qui fraude Hæreticorum decepti fuerant; ven-
ti lucrandos, imò etiam ad vitam Martyrio ponendam, in
die calendæ Martiæ anni 1609. effigies B. Virginis, cujus
singularis cultor extiterat, cum allocuta sit, spemque fructus
optatis votis potiundi uti in Sac. Temp. c. 2. exemplis
pluribus refertur.

II. Posterior verò, ut ibidem ex. 13. narratur, licet
ter Hæreticos enutritus, tam copiosum ex paucorum die-
bus recessu lumen adeptus est, ut in dubijs, quæ in re Theo-
logica occurrebant, veluti de Trinitate, de Unitate in DEO,
temporis & æternitatis connexionem, de prædestinationis
vina, alijsque hujus generis quæstionibus solutio re-
cedendo vix attingeretur, quin statim caperet, & deinceps
congruenter de ejusmodi materijs discereret, quasi hæc
illis excultus esset. Unde factus est tandem in habitu Dis-
serti suo, fieri vix posse, quin is, qui experiatur, & credat
sibi contigerunt, convertatur ad Catholicam fidem; Res-
tè, quam ante hac magnam Orbis Universi partem per-
grando frustra quæsierat, pacem, animique tranquillitatem
in his Exercitijs reperisse.

III. Etsi verò Ethnici utpote veræ fidei lumine defici-
entes, quo nunc Exercitia fieri consueverunt, modo non
runt, umbram tamen quandam illorum habuisse jure me-
re creduntur. Certè de Scipione, fortissimo illo & Sapien-
tissimo Romanorum Duce legitur, quòd in Solitudinem se-
dit ut portum à Republicæ fluctibus recipiebat, ut inde ad
plificandam Romani Nominis gloriam cum melioribus
consilijs in arenam reverteretur.

IV. Quid verò Romanus Sapiens, Seneca inquam
ejusmodi recessu senserit; Ex ipsius verbis c. 18. de brevita-
te colligere licet: *Recipe te, inquit, ad hæc tutiora, tran-
quilliora, majora. Sciturus, quis animum tuum
expectet, ubi nos à corporibus dimissos natura compe-
dit. Expectat te in hoc genere vita multum bonarum artium.*

mor virtutum atque usus, cupiditatum obliuio, Sruendâ
 atque moriendi scientia, alta quies. Satis per laboriosa
 & irrequieta documenta exhibitâ virtus est, major pars a-
 tati, certè melior Reipublica data sit, aliquid temporis sume
 etiam tibi. Inuenies maiora, qua sepositus, & securus a-
 gites; istum animi vigorem rerum maximarum capaciissi-
 mum ad se revoca, animi bonum animus inueniat. Hic si
 inquam, respirare illi, & recedere in se vacaverit. O quàm
 sibi ipse seruum totus à se fatebitur, ac dicet: quidquid dixi,
 quidquid feci adhuc, infectum esse malle: quidquid dixi,
 cum recogito, mutis inuideo: quidquid optavi, inimico-
 rum execrationem puto: quidquid timui, Dij boni! quantò
 melius fuit, quàm quòd concupui. Quid efficacius in se-
 cessus commendationem vel à Catholico dici potuisset?

CAPUT III.

DE MEDIIS QUIBUSDAM AD EXERCITIA
 FRUCTUOSE FACIENDA COND-
 CENTIBVS.

Duplicis generis media plerumque ad finem aliquem ob-
 tinendū præscribuntur, positiva scilicet, & negativ. Pri-
 ora sunt qualitates aliqua vel actiones positivè conducentes
 ad finem præfixum acquirendum; posteriora sunt negatio-
 nes aliqua vel privationes, per quas obstacula effectū impe-
 dientia removentur, unde & *removens prohibens* vocantur.
 Utraque autem hæc media ad Exercitia fructuosè peragen-
 da, si non omnino necessaria, certè vel maximè utilia jure
 merito censerî, ideòque singulari cum diligentia adhiberi
 debent. Qualia autem illa sint, distinctis paragraphis ex-
 plicabitur.

§. I.

Quæ media positiva adhibenda sint ad Exercitia
 fructuosè peragenda.

I. Primum inter hæc media locum meritò obtinet *ar-
 dens desiderium* magno cum fructu & alacritate ea peragen-
 di; cum enim experientiâ quotidianâ constet, quantò ar-
 den-